

РОЗДІЛ 10

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 343.133 (477)

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, ЯКЕ РЕГУЛЮЄ ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF LEGISLATIVE REGULATION THE ACTIVITY OF THE UKRAINIAN PROSECUTOR'S OFFICE ON COMBATING CORRUPTION

Назаров І.В., д.ю.н., професор кафедри організації судових та правоохоронних органів

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Розсоха К.О., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті обґрунтовується необхідність удосконалення та реформування вітчизняного антикорупційного законодавства та діяльності спеціалізованих антикорупційних органів в Україні, особливо в процесі реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Особлива увага приділяється питанню вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність органів прокуратури України щодо протидії корупції, як одного із ключових суб'єктів у системі спеціалізованих антикорупційних органів України. Узагальнюються нормативно-правові акти національного та міжнародного рівня, якими регламентується досліджувана сфера правовідносин. Наголошується на наявних недоліках. Аналізуються й уточнюються напрями вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність органів прокуратури України щодо протидії корупції.

Ключові слова: органи прокуратури, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, діяльність, корупція, протидія корупції, законодавство, антикорупційне законодавство.

В статье обосновывается необходимость совершенствования и реформирования отечественного антикоррупционного законодательства и деятельности специализированных антикоррупционных органов в Украине, особенно в процессе реализации Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом. Особое внимание уделяется вопросу совершенствования законодательства, регулирующего деятельность органов прокуратуры Украины о противодействии коррупции, как одного из ключевых субъектов в системе специализированных антикоррупционных органов Украины. Обобщаются нормативно-правовые акты национального и международного уровня, которыми регламентируется исследуемая сфера правоотношений. Отмечаются имеющиеся недостатки. Анализируются и уточняются направления совершенствования законодательства, регулирующего деятельность органов прокуратуры Украины о противодействии коррупции.

Ключевые слова: органы прокуратуры, Специализированная антикоррупционная прокуратура, деятельность, коррупция, противодействие коррупции, законодательство, антикоррупционное законодательство.

The article substantiates the need to improve and reform the domestic anti-corruption legislation and, accordingly, the activities of specialized anti-corruption bodies in Ukraine. Since effective governmental management is impossible without conducting a substantiated and timely anti-corruption policy aimed at preventing and combating corruption and corruption-related offenses, which is especially relevant in the process of implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union.

Particular attention is paid to the issue of improving the legislation that regulates the activities of the prosecutor's office of Ukraine in combating corruption as one of the key actors in the system of specialized anti-corruption bodies of Ukraine, the legal status and administrative and legal principles of functioning of which are not currently exhaustively and harmoniously regulated.

The normative legal acts of the national and international level, which regulate the investigated sphere of legal relations, are generalized. The existing shortcomings of the current legislation on the prevention of corruption and its application, and, consequently, the interdependent prolonged formation of new anti-corruption institutions, the lack of transparency in the activities of state authorities and local self-government, etc., are emphasized.

Areas of improvement of the legislation regulating activity of the prosecutor's office of Ukraine in relation to counteraction to corruption are analyzed and specified. It is proposed to consolidate an exhaustive list of specialized anti-corruption bodies in Ukraine in Art. 1 of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" by adding a list of "specially authorized counter-actors in the field of combating corruption" by the National Agency of Ukraine on the Detection, Investigation and Management of Assets Received from Corruption and Other Crimes, the State Investigation Bureau; To ensure the completeness of the regulatory framework regulating the issues of interaction between anti-corruption bodies, supplemented by its special departmental act, in particular, by the order of the General Prosecutor's Office "On the interaction of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office with other anti-corruption bodies of Ukraine" and other areas.

Key words: prosecutor's offices, specialized anti-corruption prosecutor's office, activity, corruption, counteraction to corruption, legislation, anti-corruption legislation.

Постановка проблеми. Сьогодні взаємообумовлені корупція та неефективна система державного управління є актуальною загрозою національній безпеці держави. Зокрема, у Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/215 [1], акцентується увага на укорінненні корупції в усіх сферах державного управління, депрофесіоналізації та деградації державної служби, здійсненні державними органами діяльності в особистих та корпоративних інтересах, що спричи-

нює порушення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

За таких умов ефективно управління державою вбачається неможливим без проведення обґрунтованої та повсякчасної антикорупційної політики, орієнтованої на запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням і протидію таким. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність удосконалення та реформування як вітчизняного антикорупційного законодавства, так і системи спеціалізованих антико-

рупційних органів в Україні, що актуально в процесі реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [2].

У даному контексті одним із першочергових завдань є вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність органів прокуратури України щодо протидії корупції, як одного із ключових суб'єктів у системі спеціалізованих антикорупційних органів України [3], правовий статус та адміністративно-правові засади функціонування якого нині не є вичерпно й гармонійно регламентованими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання нормативно-правового забезпечення діяльності антикорупційних органів в Україні досліджували такі правознавці, як: В. Бабкова, Ю. Баулін, О. Бусол, Є. Вандін, В. Гвоздецький, Р. Гречанюк, В. Драган, С. Дрьомов, О. Дудоров, О. Дульський, Д. Заброта, З. Загинеї, О. Кальман, В. Карпунцов, А. Лапкін, А. Линник, Б. Романюк, М. Руденко, С. Сьомін, О. Ференець, М.І Хавронюк, О. Ярмиш та інші.

Невирішені раніше проблеми. Проте, незважаючи на значний науковий доробок, питання вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність органів прокуратури щодо протидії корупції, потребує подальшого теоретичного дослідження й нагального практичного вирішення, особливо зважаючи на новели вітчизняного законодавства й прагнення його гармонізації із законодавством Європейського Союзу (далі – ЄС).

Метою статті є аналіз та уточнення напрямів удосконалення законодавства, яке регулює діяльність органів прокуратури України щодо протидії корупції.

Вклад основного матеріалу. Варто зазначити, що в проекті закону «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2018–2020 рр.» проголошується, що Україна здійснила перші кроки до масштабних антикорупційних реформ, спрямованих на створення нової інституційної системи запобігання, виявлення та покарання корупції, що надало системного характеру зусиллям органів державної влади з боротьби з корупцією та привело до суттєвого вдосконалення правової основи, покращення показників у боротьбі з корупцією. Зокрема, реалізовано низку рекомендацій міжнародних організацій, серед яких правове, інституційне, фінансове і кадрове зміцнення антикорупційних структур, розвиток міжнародного співробітництва та покращення взаємодії з міжнародними організаціями для ефективної боротьби з корупцією. За результатами першого, другого і третього раундів оцінювання Групи держав проти корупції, Україна не має невиконаних рекомендацій. Незважаючи на це, особлива увага акцентується на тому, що реалізацію завдань Антикорупційної стратегії на 2014–2017 рр. не завершено, адже більшість передбачених заходів нині мають недостатній рівень практичного втілення [4].

Одну з основних причин такого стану речей виконавча та законодавча влада в Україні вбачає в недоліках чинного законодавства з питань запобігання корупції і його застосування, у тривалому становленні нових антикорупційних інститутів, недостатньому рівні прозорості діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування тощо. Зазначається, що в Україні не завершено формування законодавчої й інституційної основи для вироблення та реалізації антикорупційної політики, допущено появу колізій між відповідними законодавчими актами в частині повноважень органів із боротьби з корупцією та забезпечення їх належної співпраці, не вжито заходів для їх оперативного усунення [4].

У роз'ясненні Міністерства юстиції України «Антикорупційна експертиза як засіб запобігання корупції» від 21 травня 2015 р. зазначено, що сьогодні нормативні акти є одним із чинників, які призводять до появи фактів корупції [5]. Причиною може стати неточність конструкції норма-

тивних положень, які дозволяють використовувати службові сановище для особистого незаконного збагачення.

Аналогічно і в наукових колах саме недоліки законодавчого характеру, серед яких недостатньо врегульований у законодавстві правовий статус антикорупційного органу, слабка судова система, розбалансованість системи державного управління; порушення балансу між превентивною, правоохоронною, просвітницькою й аналітичною функціями тощо, визначають важливими чинниками, що негативно впливають на ефективність діяльності антикорупційних органів, на чому наголошує О. Новіков [6]. С. Люлько також робить акцент на «законодавчому інструменті», який уможливило недопущення так званої «внутрішньої корумпованості», яка на пряму не залежить від системи прокуратури. На думку автора, нині мають місце сприятливі передумови вчинення самими антикорупційними прокурорами злочинів у сфері службової діяльності, що потребує вирішення нормативних проблем та законодавчих колізій у діяльності антикорупційної прокуратури, є правовою засадою їх ефективного функціонування [7, с. 94], із чим цілком погоджуємося.

Під час дослідження питання вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність органів прокуратури України щодо протидії корупції, доцільно зазначити, що коло нормативно-правових актів національного та міжнародного рівня, якими регламентується дана сфера правовідносин, є досить значним. Так, ідеться про Конституцію України, Кримінальний кодекс України, Кримінально-процесуальний кодекс України, закони України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700–VII, «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697–VII, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» від 12 лютого 2015 р. № 198–VIII, «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 рр.», Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку України – 2020»; накази Генеральної Прокуратури України «Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної Прокуратури України» від 12 квітня 2016 р. № 149, «Про організацію діяльності органів прокуратури у сфері запобігання і протидії корупції» від 25 червня 2013 р. № 10Гн, «Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції» від 16 січня 2013 р. № 1/ІГн та інші нормативно-правові акти. Серед міжнародних нормативних актів варто звернути увагу на Конвенцію Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) проти корупції від 31 жовтня 2003 р., Кримінальну конвенцію Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію від 27 січня 1999 р. ETS 173, Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН 3514 (XXX) «Заходи проти корупції, яка практикується транснаціональними й іншими корпораціями, їхніми посередниками та іншими причетними до цього сторонами», Рекомендацію Rec (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, Рекомендацію Україні в рамках Стамбульського плану дій щодо боротьби з корупцією Антикорупційної мережі для Східної Європи та Центральної Азії Організації економічного співробітництва та розвитку від 21 січня 2004 р., Коментарі до комплексної політики ЄС щодо протидії корупції від 28 травня 2003 р., Рамкове рішення «Про боротьбу з корупцією в приватному секторі» від 22 липня 2003 р. № 568 тощо.

Загалом, новели Закону України «Про прокуратуру» (2014 р.) поклали початок реформі органів прокуратури в Україні, адже його оновленими положеннями прокуратура остаточно звільнена від виконання невластивої їй

функції загального нагляду за додержанням законності, здійснення якої, серед іншого, створювало підґрунтя і широкі можливості для корупційної поведінки. Істотних змін зазнали система органів прокуратури, порядок призначення й усунення прокурорів із посад, правила щодо прозорості і підзвітності прокурорів. Однак запровадження цих заходів не привело до досягнення очевидного антикорупційного ефекту [4].

Необхідним кроком є вдосконалення нормативної бази щодо забезпечення функціонування Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Державного бюро розслідувань та антикорупційного суду. Адже наявні неузгодженості повноважень з вироблення і реалізації антикорупційної політики, якими наділені суб'єкти її здійснення, потребують узгодження на законодавчому рівні питання координації діяльності та взаємодії всієї системи державних антикорупційних органів. Дані заходи необхідно реалізовувати з акцентом на подальше узгодження вітчизняного законодавства з міжнародними договорами України (Конвенція ООН проти корупції, Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією тощо) та, що особливо важливо, практики їх застосування.

В антикорупційній стратегії на 2018–2020 рр. (проект) наголошується на доцільності таких заходів удосконалення антикорупційного законодавства, зокрема щодо діяльності органів прокуратури в даному напрямі: 1) забезпечення стабільності і системності антикорупційного законодавства, його вдосконалення на предмет корупційних чинників через моніторинг, аналіз і оцінювання НАЗК практики його застосування, розроблення правок і доповнень (із цією метою пропонується створити при НАЗК науково-консультативну раду, до роботи якої залучити провідних науковців у сфері запобігання корупції та боротьби з нею, кримінального законодавства); 2) підготовка й ухвалення змін до Закону України «Про прокуратуру», зокрема: внесення змін до положень щодо формування складу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії, більшість місць в якій мають займати прокурори, обрані своїми колегами; врегулювання питання підвищення та кар'єрного просування прокурорів для забезпечення уніфікованих, прозорих процедур, які ґрунтуватимуться на чітких і об'єктивних критеріях, зокрема попередніх досягненнях кандидата, та забезпечення, щоб усі рішення, які ухвалені в межах цих процедур, були обґрунтованими і могли бути оскаржені; призначення на посади в прокуратурах усіх рівнів, зокрема адміністративні посади, має здійснюватися за результатами відкритих конкурсів; 3) забезпечення послідовного розподілу в системі державних антикорупційних органів, органів виконавчої влади політичних і правотворчих функцій і повноважень; 4) передбачення регулярного оцінювання виконання службових обов'язків прокурорів в органах прокуратури на основі заздалегідь встановлених і об'єктивних критеріїв, водночас прокурори повинні мати достатні можливості для участі в процесі оцінювання; 5) запровадження системи випадкового розподілу справ прокурорам на основі заздалегідь установлених, чітких і об'єктивних критеріїв, зокрема критерію спеціалізації, та на основі контролю, що забезпечило б систему від усіх можливих зловживань; 6) передбачення положення щодо самовідводу прокурора в справі, в якій є ризик його заангажованості або наявності приватного інтересу, водночас забезпечення можливості оскарження всіх рішень щодо відсторонення прокурора; 7) перегляд порядку призначення і звільнення з посади генерального прокурора таким чином, щоб зробити цей процес більш стійким до політичного впливу і більш зосередженим на професійних якостях кандидатів; 8) послідовне впровадження стандартів, закріплених у Кодексі кращих практик участі громадськості в процесі ухвалення рішень, ухваленому на Конференції міжнародних неурядових організацій Ради Європи 1 жовтня 2009 р., запровадження

нових форм співпраці: діалогу, партнерства, спільних публічних громадських онлайн-обговорень тощо.

Окремим блоком можна виділити питання реформування законодавства, пов'язані з посиленням відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, а саме: 1) уточнення переліку корупційних злочинів у Кримінальному кодексі України; 2) удосконалення порядку притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, зокрема шляхом збільшення строків накладення адміністративних стягнень для таких правопорушень, встановивши підстави для зупинення таких строків, визначення моменту виявлення правопорушення; 3) забезпечення підготовки пропозицій щодо внесення змін до законодавства щодо повноважень прокурора під час участі в розгляді судами адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції; 4) внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) щодо визначення порядку та повноважень спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції на збирання доказів, обов'язку фізичних та юридичних осіб надавати такі докази, а також щодо зупинення перебігу строків накладення адміністративного стягнення в разі ухилення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від явки до суду; 5) чітке визначення змісту й ознак дисциплінарних проступків, які стосуються поведінки прокурорів і дотримання ними етичних норм, розширення переліку дисциплінарних стягнень із метою підвищення їхньої пропорційності й ефективності; 6) сприяння ефективності дисциплінарних проваджень щодо прокурорів збільшенням строку давності, забезпеченням відповідним органам прокурорського самоврядування (які не наділені повноваженнями ухвалювати рішення в межах дисциплінарних проваджень) та керівникам прокуратур можливості ініціювання дисциплінарних проваджень, передбаченням, що рішення в дисциплінарних провадженнях можуть оскаржуватися лише (після вичерпання внутрішніх процедур у межах прокуратури) судовим порядком як по суті, так і із процедурних питань, щодо процедури перевірки доброчесності прокурора також; 7) удосконалення положень Кодексу професійної етики прокурорів з урахуванням міжнародних стандартів, забезпечення доступності Кодексу та роз'яснень (коментарів) до нього для прокурорів і всіх громадян [4].

Є. Вандін детально зупиняється на доцільності реалізації таких заходів із покращення антикорупційного законодавства в діяльності органів прокуратури: 1) доповнення ст. 172–4 КУпАП приміткою, що суб'єктом адміністративної відповідальності за вчинення діяння, пов'язаного з порушенням обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, відповідальність за яке передбачена в ст. 172–4 КУпАП, є особи, зазначені в п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», які порушують заборони, встановлені в п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції», незалежно від того, чи здійснювали вони сумісництво в межах основного місця роботи (оскільки є необґрунтована практика окремих суддів ухвалювати рішення про закриття справи в разі порушення особою обмеження щодо сумісництва не за основним місцем роботи); 2) усунення правової прогалини в механізмі реалізації відповідальності за неподання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, адже правові підстави для застосування кримінальної відповідальності за умисне неподання такої декларації ще не настали, а правова підстава для застосування адміністративної відповідальності за її неподання не передбачена в ч. 1 ст. 172–6 КУпАП, у редакції Закону № 1700–VII від 14 жовтня 2014 р. [8, с. 58–59].

3. Загинеї, В. Драган і О. Яриши [9, с. 282–300], з огляду на те, що наглядові повноваження прокуратури

у сфері кримінального провадження поширюються на всіх суб'єктів протидії корупції, важливим вважають питання координаційної діяльності органів прокуратури щодо додержання законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, зокрема діяльності Національного антикорупційного бюро України як спеціального антикорупційного правоохоронного органу тощо, якими вона наділена відповідно до п. 2 ст. 25 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697–VII [10].

На думку вищезазначених авторів, оскільки нормативним підґрунтям координаційної діяльності прокуратури є здебільшого підзаконні нормативні акти, то є потреба оновити відповідну нормативну базу, а саме галузеві накази: № 1/1 «Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції», № 4/1 «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність», № 4/2 «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю», № 10 «Про організацію діяльності органів прокуратури у сфері запобігання і протидії корупції», № 17 «Про організацію роботи з питань внутрішньої безпеки в органах прокуратури України» [9, с. 282–300] тощо, із чим варто погодитися.

Висновки. Отже, у результаті проведеного дослідження обґрунтовано необхідність удосконалення та реформування вітчизняного антикорупційного законодавства, діяльності спеціалізованих антикорупційних органів в Україні, що актуально в процесі реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Зроблено акцент на вдосконаленні законодавства, яке регулює діяльність органів прокуратури України щодо протидії корупції, як одного із ключових суб'єктів у системі спеціалізованих антикорупційних органів України, правовий статус та адміністративно-правові засади функціонування якого нині не є вичерпно й гармонійно регламентованими.

У підсумку пропонуємо виокремити такі основні напрями вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність органів прокуратури України щодо протидії корупції:

1) закріпити вичерпний перелік спеціалізованих антикорупційних органів в Україні в ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», доповнивши перелік «спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції» Національним агентством України з питань виявлення, розшу-

ку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державним бюро розслідувань тощо;

2) забезпечити повноту нормативно-правової бази, яка регламентує питання взаємодії антикорупційних органів, доповнивши її спеціальним відомчим актом – наказом Генеральної Прокуратури «Про взаємодію Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з іншими антикорупційними органами України»; усунути колізії між законодавчими та нормативно-правовими актами в частині повноважень спеціалізованих органів із боротьби з корупцією та забезпечення їх належної взаємодії та координації їхньої діяльності;

3) законодавчо деталізувати адміністративно-правовий статус антикорупційних органів, особливо новостворених, доповнити р. II Закону України «Про запобігання корупції» і перейменувати його на «Адміністративно-правовий статус антикорупційних органів України»;

4) внести зміни і доповнення до чинного законодавства щодо призначення на посади в прокуратурах усіх рівнів за результатами відкритих конкурсів, передбачення регулярного оцінювання виконання службових обов'язків прокурорів; щодо повноважень прокурора під час участі в розгляді судами адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією (до р. р. V–VII Закону України «Про прокуратуру»); забезпечення оптимального розподілу в системі державних антикорупційних органів функцій і повноважень (до р. II Закону України «Про запобігання корупції» та окремих спеціальних законів) тощо;

5) уточнити перелік корупційних злочинів у Кримінальному кодексі України, присвятити цьому окрему статтю;

6) законодавчо зафіксувати демократичну систему контролю у сфері антикорупційної діяльності уповноважених на це суб'єктів у Законі України «Про запобігання корупції»;

7) адаптувати національне антикорупційне законодавство, зокрема щодо діяльності органів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, до міжнародних нормативно-правових актів, договорів і стандартів, визнаних в ЄС;

8) доопрацювати й ухвалити законодавчі акти щодо створення, фактичного становлення та забезпечення практичного функціонування Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Державного бюро розслідувань та антикорупційного суду України;

9) забезпечити систематичні консультації із громадськими організаціями щодо законодавчих змін в антикорупційній діяльності прокуратури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 6 травня 2015 р. Офіційний вісник Президента України. 2015. № 13. С. 50. Ст. 874.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Офіційний вісник України. 2014. № 75. Т. 1. С. 83. Ст. 2125.
3. Линник А. Роль прокуратури в забезпеченні державної антикорупційної політики в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10; НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2014. 20 с.
4. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2018–2020 рр.: проект закону України. URL: <https://nazk.gov.ua/proekt-zakonu-ukrayiny-pro-zasady-derzhavnoyi-antikorupciynoyi-polityky-v-ukrayini-antikorupciyna>.
5. Антикорупційна експертиза як засіб запобігання корупції: роз'яснення Міністерства юстиції України від 21 травня 2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-12>.
6. Новіков О. Світовий досвід функціонування спеціалізованих антикорупційних органів. Ефективність державного управління: збірник наукових праць. 2015. Вип. 43. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_43/fail/8.pdf.
7. Льюльо С. Причины та умови злочинності у сфері службової діяльності в органах прокуратури. Антикорупційна політика України: актуальні проблеми забезпечення ефективності: зб. матеріалів Інтернет-конференції (м. Київ, 29 травня 2015 р.). К.: Національна академія прокуратури України, 2015. С. 93–96.
8. Вандін Є. Організаційно-правові засади діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2017. 205 с.
9. Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів: наук.-практ. посіб. / З. Загинеї, В. Драган, О. Ярмиш та ін. К.: Національна академія прокуратури України, 2015. 314 с.
10. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697–VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № № 2–3. Ст. 12.